

Joachim Schmidt Wiewiura:

Anmeldelse: Præcist og anbefalelsesværdigt værk om Smith, Hegel og markedet

Anmeldelse af Lisa Herzog, *Inventing the Market: Adam Smith, Hegel, and Political Theory*. Oxford: Oxford University Press, 2013, 208 sider.

Den unge Lisa Herzog (f. 1983), der er uddannet fra München og Oxford i filosofi, statskundskab, historie og økonomi, har med sin første bog begået et ganske imponerende værk, der overbevisende udfordrer den gængse forståelse af Adam Smith som politisk tænker. Bogens titel, *Inventing the Market: Adam Smith, Hegel, and Political Theory*, er ganske sigende for Herzogs ærinde om at sammentænke politisk filosofi og økonomiforståelse. Samtidig er bogen skrevet i et let forståeligt og flydende sprog, i øvrigt uden at gå på kompromis med fremstillingen af den, som så ofte, uigennemtrængelige Hegel. Indledningsvis behandler Herzog henholdsvis Smith og Hegel i hver deres kapitler (kap. 2 og 3), hvorefter hun bruger resten af bogen på at belyse en række forskellige emner igennem en komparativ analyse: I kapitel 4 er emnet således Smith og Hegels forståelse af selv og identitet i markedet, mens spørgsmålet om markedets evne til at frembringe retfærdighed tages op i kapitel 5. Temaet i kapitel 6 er derimod graden af frihed på det økonomiske marked, mens det syvende og sidste kapitel endelig præsenterer nogle generelle, metodiske overvejelser angående teoretiseringen af markedet og Smith og Hegels syn på markedet som en historisk konstruktion.

Noget af det, som især udmærker Herzogs bog, er hendes elegante forklaring af, hvorfor det såkaldte "Adam Smith Problem" (at Smith skrev en moralfilosofi, der grunder i sympati, mens hans økonomiteori forudsætter

selvinteresse) egentlig ikke er et problem, fordi det bygger på en uholdbar dikotomi. Smiths naturbegreb og i grunden deistiske metafysik gør, at de normative elementer kan ses som dele i et sammenhængende system. At se Smith som systembygger gør ham til en politisk tænker, hvilket gør nutidens økonomer, der enten mener at økonomi ikke har etiske implikationer eller at politik kan reduceres til en regulering af økonomien, til skamme.

Det er således relevant for Herzog at betone Smiths systempolitiske ståsted, idet hans politiske og økonomiske ræsonnementer byder på historiske løsningsforslag, som aldrig var tiltænkt vores senkapitalismes æra. Det betyder, ifølge Herzog, at Smith højst sandsynligt ville have foreslået andre politiske og økonomiske løsninger end den *laissez faire*, han tit bliver sat i forbindelse med.

I forhold til Hegel bevarer Herzog en elegant pragmatisk og seriøs tilgang til dennes komplekse begreber som fx *Geist* og *Sittlichkeit*. Hun udstiller hans systemlogiske opbygninger i *Retsfilosofien*, der i sin egen triadiske logik, set i lyset af moderniteten, ikke kan fungere som et argument for en påstand. Herzog er således en progressiv Hegel-tænker, der heldigvis ikke bruger meget tid på Rudolf Haym og Karl Poppers grove påstande om hegeliansk totalitarisme. Interessant er det at læse Herzogs Hegel i kontrast til Smiths analyse af historie som en udvikling af velfærd, hvorimod Hegels historie- og markedsforståelse er forankret i en analyse af 'the progress of the consciousness of Freedom'.

Selvom Smith og Hegel er fra en anden tid, er de stadig læseværdige, fordi de med eksemplarisk originalitet integrerer, afgrænser og bedømmer 'markedet' i det historiske samfund, de lever i. Denne tilbagevendende åbner for sammenkoblingen mellem idéhistorie og 'systematisk politisk filosofi', der gør det muligt at granske vores

"intellektuelle understrømninger der former vores præ-teoretiske institutioner. (...) Der er ingen 'fundamenter' i økonomiske fænomeners 'natur' på hvilke teoretikere kunne bygge—alle begreber som vi anvender for 'markedet', alle metaforer og semi-bevidste billeder vi forbinder med det, har en historie, og er formet i relation—nogle gange i direkte modsætning—til denne historie og den intellektuelle arv den har givet os. At blive bevidst om

denne idéhistorie er at blive mere bevidst om hvordan vi er kommet til at se verden i det lys som vi ser nutiden i. Og dette åbner op for muligheden at se den anderledes, og for at ændre den" (Herzog 2013, 160), (egen oversættelse¹).

Bogens dele er ikke udtømmelige, men mere i karakter af at slå tonen an, som gør den til en god detaljeret indføring. Man må altså gå til andre kilder, hvis man har fået blod på tanden for de berørte emner, fx Hegels fattigdomsspørgsmål, men dette er langt fra en svaghed. For selvom bogen trækker tråde til bl.a. Darwall, MacIntyre, Rawls, Sen og Walzer, forbliver den dybt fokuseret på de to hovedpersoner i en nærmest 50/50-fordeling.

Herzogs egen forklaring på, hvorfor hun netop har valgt Hegel, og ikke Marx, er, at Hegel så markedet som noget, der var kommet for at blive (dog i en problematisk form), hvor marxisterne ser markedet som noget, der, *in futuro*, vil høre fortiden til.

Hegel og Smith står begge inden for den liberale tradition og Hegel, ikke Marx, giver således mulighed for intern kritik. Uanset om man køber denne muligvis anfægtelige forklaring, så giver Herzogs sammenlæsning af Smith og Hegel nogle interessante punkter, som en introduktion af Marx ikke ville have gjort. Udeladelsen af Marx giver en, for nærværende anmelder, mere interessant og nuanceret version af markedet i forhold til frihed, retfærdighed og fattigdom på en konstruktiv facon, der ikke efterlader os med en frustration om at ville utopien, men nærmere giver anledning for, med Herzogs bog i hånden og Hegels ord '*Hier ist die Rose, hier tanze*' i baghovedet, at udøve betydningsfuld gentænkning, ikke udradering, af kapitalismens stadigt voksende plads i vores samfund.

---

¹ "(...) intellectual undercurrents that shape our pre-theoretical institutions. (...) There are no 'foundations' in the 'nature' of economic phenomena on which theorists could build—all concepts that we use for 'the market', all metaphors and semi-conscious images we associate with it, have a history, and are formed in relation—sometimes in contradistinction—to this history and the intellectual heritage it has given us. To become aware of this intellectual history means to become more aware of how we have come to see the world in the light in which we see it today. And this opens up the possibility of seeing it differently, and of changing it" (Herzog 2013, 160).

Herzogs ærinde er at fremlægge en mere korrekt fremstilling af Smith og Hegel end klichéerne af dem viser, for derefter først i bogens slutning at inddrage *status quo*: "Hvorfor ikke huske på at de, der udtænkte markedets metaforer som vi kender det i dag, *ikke* havde tiltænkt markedet at være en løsrevet, altomfattende realitet, der truer med at afskærme sig fuldstændig fra alle institutioner, principper og idéer, der ikke adlyder dets foreskrifter?" (Herzog 2013, 161), (egen oversættelse²). Herzogs styrke, som også er hendes udgangspunkt, er, at hun ikke vil af med markedet, men tænke nærmere over dets plads i samfundet. Realistens opgiveness overfor social forandring, bemærker hun, er ikke visionens modsætning; det er en dystre version af den. Det er nemlig skeptikerens snæversyn, der ikke har indset, at det er vores reelle idéer, billeder og visioner af verden, som ændrer den—ikke idealforestillinger. I denne henseende er hun revolutionær, men en velovervejet og ganske moderat en af slagsen. Derfor er hun værd at læse, og man må håbe, at denne bog kun er den spæde begyndelse for Lisa Herzog—og hendes fremtidige læsere.

---

² "Why not remember that those who invented the pictures of the market as we know it did *not* have in mind a disembodied, all-encompassing reality that threatens to cut the ground from under the feet of all institutions, principles, and ideas that do not obey its dictates?" (Herzog 2013, 161).